

**DIES SEXTA OCTOBRIS.
DE S. BRUNONE CONFESSORE ORDINIS
CARTHUSIANORUM FUNDATORE IN
CALABRIA.
VITA TERTIA.**

**E Vitis, per Puteanum & Blömenvennam
scriptis, a Surio collecta.**

CAPUT I.

**Defunctus, sese damnatum, e feretro publice
proclamat, spectaculi hujus occasione in
solitudinem ad pœnitentiam agendam secedere
Sanctus statuit, cum aliquot aliis, quos ad idem
faciendum movit, ad Hugonem, Gratianopolitanum
episcopum, iter arripit, benigneque ab hoc
excipitur.**

**[Coloniæ Agrippinæ e parentibus nobilibus natus est,]
Beatissimus Bruno, sacri Carthusiani instituti primus
author & architectus, natione Germanus, in insigni
Colonia Agrippina parentes habuit & genere & virtute
claros, quibus tamen ille, atque adeo toti familiæ suæ,
majorem vitæ suæ sanctimonia attulit splendorem. Ab
ipsis autem incunabulis, gratia Dei illum dirigente,
semper ad meliora proficere studuit, & cum adhuc puer
esset, nihil præ se puerile tulit, sed ætatem morum
gravitate vincens, & quasi futuræ religionis specimen
quoddam exhibens, multorum monachorum pater &
institutor divinitus parabatur. Sortitus vero a Domino est
animam bonam, ut Scripturæ verbis utamur, præclaram
indolem, illustre ingenium, memoriam tenacem,**

voluntatem ad optima quæque consecranda studiose propensam.

[2] Itaque missus est Lutetiam Parisiorum, ut illic literis & disciplinis liberalibus erudiretur. [litteris operam Parisiis dedit, cumque ibi versaretur, horrendo,] Ubi tantum ille profecit præ cæteris coætaneis suis, ut inter primos philosophos numeraretur, & scholarum magister effectus sit. Ad sacræ quoque Theologiæ studia se conferens, in Theologis doctissimus & celeberrimus habitus est, possuntque ei rei testimonium haud vulgare perhibere scripta ejus, quæ extant. Fuit vero etiam Rhemensis ecclesiæ canonicus. Per id tempus cum in hujusmodi optimis studiis versaretur Bruno, S. Gregorio VII Romano Pontifice sanctissimo, & Henrico tertio Imperatore, circa annum. salutis millesimum octogesimum secundum, Parisiis literarum studia florebant, & erat illic tum magna turba studiosorum, tum non pauci doctores insignes. Accidit autem sane horrendum & seculis omnibus memorandum in ea tum urbe spectaculum, quod Carthusianæ vitæ instituendæ occasionem præbuit, divina id agente providentia, quæ multorum voluit consulere saluti.

[3] [quo tribus vicibus e feretro se attollens, prima se accusatum,] Quidam enim valde celebris doctor, præ cæteris multa doctrina & eximia morum honestate instructus, quantum quidem ex vitæ consuetudine homines, qui externa sola intuentur, pectoris arcana videre non possunt, conjicere & existimare possent; tum etiam ante alios illius ipsius & doctrinæ probitatis causa honoratus, in gravem morbum incidit, & lecto decumbens, morbo ingravescente, diem clausit extremum, ante tamen more Christiano, ut vir Catholicus, Ecclesiasticis munitus Sacramentis, cumque ei ex recepta apud Christianos consuetudine celebres pararentur exequiæ funeris ejus cohonestandi gratia, magistrorum, studiosorum, & civium

ingens advenit multitudo; quibus funus ipsum prosequentibus, defuncti exanime corpus in templum, ubi sepulturæ mandandum erat, illatum est. Viris autem ecclesiasticis, qui ad id invitati fuerant, solitum Officium peragentibus & preces illas, quas Vigilias defunctorum vocant, recitantibus, ubi ventum est ad eam lectionem, cujus initium est, Responde mihi, is, qui erat vita functus, in ipso feretro erexit se, & paululum elevato capite, cunctis videntibus & audientibus, & ad tantam rei novitatem non immerito stupentibus, alta & horrenda voce dixit: Justo Dei judicio accusatus sum; & his dictis, rursus in feretro deposuit caput.

[4] [secunda judicatum] Qui vero ejus verba audierunt, & gestus viderunt, non mediocriter perterrefacti, consulte quidem & provide decreverunt sepulturam ejus in diem crastinum differendam, tam inusitatæ rei exitum præstolaturi. Altera luce, cum jam facti hujus fama tota urbe esset diffusa, & omnium aures implevisset, ad eam ecclesiam innumera prope hominum utriusque sexus turba confluit. Tum vero denuo repetitis exequiis, postquam lectionis supradictæ initium recitari cœpit, idem defunctus, erecto capite, ingenti rursus voce clamat, Justo Dei judicio judicatus sum, moxque in feretrum se reponit. Corripiuntur adstantes omnes summa & incredibili admiratione, horrendumque spectaculum stupore afficit universos. Sed quia tamen necdum ea, quæ hactenus dixerat, se justo Dei judicio & accusatum, & judicatum, apertam habebant damnationis ejus significationem, cum possent etiam in bonam accipi partem, quod primo quidem inique ad Christi tribunal accusatus esset ab eo, qui perdere cuncta festinat, & qui a studio calumniandi diabolus, id est, calumniator recte dictus est, postea vero ab ejus calumniis æquissimi Judicis sententia vindicatus esset, cunctis visum est, etiam in tertium diem ejus protrahere sepulturam.

[5] [ac tertia damnatum, doctor Parisiensis] Eo autem illucescente, tota fere civitas accurrit, tam inusitatum & terribile Dei iudicium nosse cupiens, cumque eodem modo iterarentur exequiarum ritus, & ad lectionem, quam diximus, perventum esset,

**Tum rursus exanimus feretro caput extulit alto,
Atque infelicem se contemplando, locutus,**

**Sic ait immenso luctu, grandique boatu:
Parcite funeribus, mihi nil prodesse valetis.
Heu infelicem cur me genuere parentes!
Ah miser æternos vado damnatus ad ignes.
Indeque conticuit semper, jacuitque supinus.**

Ad eam vocem quis tam possit esse ferreo pectore, ut non totus a se discedat? Recte dixit Propheta: Iudicia Dei abyssus multa. Notus erat vir ille omni plebi, & cum nemo de illo quicquam minus, suspicaretur, justo Dei iudicio damnatum se dixit. Penetravit illa terribilis vox, Justo Dei iudicio damnatus sum, ipsas ossium medullas, videbanturque adstantes omnes pene exanimis.

[6] Non enim vulgare illis proponebatur exemplum, nec erat illa res ludicra aut parvi momenti. [defunctus clari nominis publice proclamatur,] Damnatum ille se justo Dei iudicio clamabat, qui sic inter homines vixisse visus esset, ut ab omnibus sanctus putaretur. Dicebant alii ad alios, Si sic accidit huic tanto viro, tam insigni, quid nos miseri expectare debemus? Tandem ea tamen omnium fuit sententia, quandoquidem ille palam confessus esset, se justo Dei iudicio condemnatum & reprobatum, ut omni Ecclesiæ suffragio & ipsa quoque ecclesiastica sepultura indignus censeretur, & in loco prophano in sterquilinio sepeliretur; quod etiam factum est. Sunt, qui affirmant, ob perpetuam hujus expavescendi iudicii memoriam, ab eo tempore in ea, quam toties jam commemoravimus,

lectione, omisa esse duo hæc verba, Responde mihi. Fuit sane multis efficax incitamentum ad vitam animumque corrigendum tam inauditum miraculum.

[7] Nam & ipse venerabilis Bruno, cum præsens adesset, [spectaculo perterritus nonnullos ex amicis discipulisque suis,] & suis oculis atque auribus omnia dicta factaque hausisset, nimium formidando obstupefactus exemplo, totus in lachrymas resolutus, acerbè plorabat, cogitans secum divini iudicii severitatem, incertum hujus vitæ exitum, & quam horrendum sit incidere in manus Dei viventis. Territus ergo & salubriter compunctus, accersivit ad se nonnullos ex magis familiaribus sociis & discipulis suis, magistrum Lauduinum, qui post eum primus fuit Carthusiæ præfectus, sive Prior, duos Stephanos, Burgensem & Diensem, ambos Canonicos sancti Rusi, Hugonem, quem dicebant Capellanum, quod solus inter eos sacerdotio initiatus esset, duos laicos, Andream & Guarinum, qui & ipsi huic spectaculo interfuerant, aitque lachrymabundus ad eos: Ecce, fratres & amici mei, in Christo unice chari, vidimus per hos dies & audivimus admiranda plane atque stupenda, quæ tamen nobis possint magnam adferre utilitatem, si ita, ut par est, defuncti hujus, modis omnibus infelicissimi, non periculum aut casus dubius, sed certissima damnatio cautos nos faciat, & sollicitos ad placandum Dominum, cujus manum effugere nemo potest.

[8] Et quis, obsecro, tam saxeo sit pectore, quem tale exemplum ad agendam pœnitentiam non invitet modo, [vehementissime, proposita potissimum eis] sed etiam impellat? Aut quis tam lethali pressus sit somno vitiorum, ut deplorati hominis hujus infaustis clamoribus, immo & tonitruis non excitetur & expergefiat ad curandam salutem suam? Novimus hunc virum multa sapientia præditum, moribus ornatum, castum, pudicum, prudentem, ab omnibus honoratum & magno in precio

habitu. At nunc ex ejus ore audivimus, justo eum Dei judicio condemnatum. Qua voce quid possit aut dici, aut fingi terribilius? Quis ad ejus auditum non totus contremiscat? Quid est enim damnatum esse, nisi in ea incidisse mala, quæ nulla mens capere, nulla lingua explicare potest? Quæ tamen si quandoque finem haberent, possent saltem utcunque videri tolerabilia; jam vero cum sint longe acerbissima, nec ullum unquam etiam post infinitas annorum myriades finem accipiant, non possunt non esse omnium miserimi & infelicissimi, qui ad ea devolvuntur.

[9] [damnationis æternæ infelicitate, primo ad pœnitentiam,] Videamus nunc, fratres mei, quid apud inferos prosit ei tam multo labore parta scientia, cum illic sempiterna laboret cæcitate & ignorantia? Quid opes & copiæ, cum nec una ei suppetat aquæ gutta, qua possit æstuantis gehennæ ardoribus exustam refrigerare linguam? Quid honores & deliciæ, cum tot nunc in omnem æternitatem cogatur ferre tormenta, quot in mundo habuit oblectamenta? Vidimus corpus ejus cum summa ignominia sepeliri in sterquilinio, cogitemus animam ejus sulphureis semper arsuram flammis, sepultam in inferno, ubi vermibus eorum non morietur, nec ignis extinguetur, ubi ignis sævit intolerabilis, fœtor cruciat abominabilis, dolor vastat ineffabilis. Cogitemus hæc, fratres mei, nec perfunctorie, sed serio cogitemus, & salutari animarum nostrarum amplectendo remedio nobis prospiciamus, ne etiam nos cum illo pereamus. Unicum autem superest remedium vera pœnitentia, cum ipse Salvator dicat, Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Plena est Scriptura vocibus ad pœnitentiam hortantibus. Hanc itaque nos amplectamur, fratres charissimi, si volumus justum Dei effugere judicium. Sint nobis lachrymæ nostræ panes die ac nocte, & iis diluamus sordes peccatorum nostrorum.

[10] [ac deinde etiam ad saeculi fugam,] Voces illæ, quas audivimus, non propter illum editæ sunt, qui defunctus est, sed propter nos, ut nobis proficiant, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Non differamus, quæso, vitæ correctionem de die in diem, cum nesciamus, qua hora Dominus noster venturus sit. Qui enim, ut ait beatissimus Pontifex Gregorius, pœnitenti veniam spondit, peccanti diem crastinum non promisit. His verbis compuncti sunt corde omnes illi, & ardenti desiderio cupiebant dare se pœnitentiæ, sed modum & locum necdum videbant. Itaque percontanti de his Lauduino, viro docto & pio, sanctus Bruno respondit: Spectaculum, quod vidimus, quod nos salubri mœrore affecit, quod conturbavit & exterruit nos, & pœnæ sempiternæ formidine adduxit ad pœnitentiam, id efficiat in nobis, ut mundum hunc toto pectore contemnamus, & quoad ejus fieri potest, extra illum aufugiamus. Succurrat nobis, quid de se olim dixerit S. David, contristatus in exercitatione sua, & conturbatus a voce inimici, & a tribulatione peccatoris; quando cor ejus intra ipsum conturbatum fuit, & formido mortis cecidit super eum, timor quoque & tremor venerunt super eum, & contexerunt eum tenebræ, quæ omnia, ut nostis, nos quoque experti sumus.

[11] [& secessum in solitudinem hortatur,] Quis dabit mihi, inquit, pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce, elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Fugere nos admonet hominum frequentiam & peccandi occasiones, & degere in solitudine, quæ locus est opportunus agendæ pœnitentiæ, virtutum doctrix, gloriæ revelatrix. Eam ergo nos par est studiosissime inquirere, in ea diligentissime commorari, & usque ad supremum vitæ diem extra eam pedem non efferre. Habemus exempla in ipso Salvatore, quem constat sæpe deserta expetiisse loca, ut nos ad similia provocaret. Joannes Baptista, quo inter natos mulierum nemo surrexit major, in desertis fuit usque ad

diem ostensionis suæ. Longum sit, cæteros commemorare homines sanctissimos, qui se in intimas solitudines abdiderunt, nihil cum hoc mundo fallacissimo commercii habere volentes. Inter hæc inflammantur eorum animi, & ardent solitariæ vitæ desiderio; sed cum incertum haberent, quem potissimum locum expeterent, sanctus Bruno aliquem virum bonum & fidelem inquirendum dicit, qui eis locum opportunum indicet. Tum Stephani duo, Burgensis & Diensis, Non longe, aiunt, a Valentia, cui nostrum sancti Rufi adhæret monasterium, urbs est Gratianopolis, & in ea beatus Hugo episcopus, quem nos sæpe vidimus & bene cognitum habemus.

[12] Est ille vir sanctissimus, justus ac rectus & timens Deum, [auditaque, qua Hugo Gratianopolitanus clarebat, sanctitatis fama,] atque in omni virtutum genere probe exercitatus. In ejus diœcesi sunt montes altissimi, in iis deserta loca permulta, ab omni hominum consuetudine & habitatione separata, atque ea causa pœnitentiæ agenda maxime opportuna. Et cum sanctus episcopus verbis & exemplis omnes invitet ad pœnitentiam, ubi ad eum venerimus, adventus noster ei erit gratissimus, facietque nos voti compotes. Est enim perhumanus, benignus & clemens. Habebitis autem nos hujus itineris duces, quod nos crebro emensi sumus. Mox etiam Hugo sacerdos, audivi, inquit, & ego multa de viro hoc, quippe cujus fama jam ubique redolet; habeoque exploratissimum, eum virum esse sanctum, & animarum saluti summopere studentem; nec dubium, quin libentissime nos accepturus sit, & modis omnibus nobis opem allaturus. Et licet ego jam affecta ætate & infirma sim valetudine, viaque hæc ardua & difficilis, quando tamen arcta via est, quæ ducit ad vitam, nec ulla ætas sera est ad pœnitentiam, si statueritis eo proficisci, ego me vobis comitem præbebo, nec quicquam nos separabit, nisi sola mors, Christi charitate perenniter copulatos atque conjunctos. Eandem animi alacritatem &

promptitudinem exhibuere etiam Andreas & Guarinus, homines laïci & idiotæ, petieruntque breviter doceri, quo pacto dignos pœnitentiæ fructus Deo offerent.

[13] Quod cum a beato Brunone factum esset & quædam etiam de vitæ hujus fragilitate & inconstantia, [eum illis ad hunc pro obtinendo pœnitentiæ agendæ loco se confert.] de mundi vanitate & fallacia, de incerto ab hac vita exitu, de doctoris recenti damnatione ille commemorasset, ab omnium oculis dulces lachrymarum rivuli dimanarunt, moxque in novam Christi æterni Regis militiam simul omnes conjurant, rogant omnipotentem Deum, ut ipsos in sancto proposito confirmet, & angelum suum bonum ad ipsos mittat, qui sit itineris dux, & ad locum suæ majestati gratum ipsos perducatur. Deinde cum de rebus & facultatibus suis constituissent, & omnia sua recte expedivissent, valedicunt amicis & notis. Et sancto eos ducente Spiritu, atque angelo Domini antecedente, dirigente ac protegente, longo & molesto ac duro itinere ad beatissimum Hugonem, episcopum Gratianopolitanum, se conferunt. In ipso autem itinere ad quendam magnæ religionis eremitam divertunt, ut ab eo, tanquam experto, discant de vita solitaria. Ejus autem sermonibus & piis adhortationibus alacriores effecti, majorique amore in eam vitam inflammati, pergunt ire Gratianopolim.

[14] [Sanctus hic præsul, visione sibi divinitus oblata] Peridem autem tempus vidit sanctus Hugo episcopus in somnis, Deum in ea eremo, quæ Carthusia dicebatur, suæ majestati domum exædificantem, septem quoque stellas colore rutilo, in orbem dispositas, & a terra paululum sublevatas, ab illis cælestibus situ, motu, colore & splendore discrepantes, itineris ducatum sibi præstantes. Et cum de ea visione cogitaret, septem viri, beatus Bruno cum sex sociis, ad fores palatii adsistunt. Ejus rei meminit vir venerabilis Guigo in Vita, quam scripsit, ejusdem beati viri. Adest, inquit, magister Bruno, vir religione

scientiaque famosus, honestatis & gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios supra memoratos: quærebant vero locum eremiticæ vitæ congruum, necdumque repererant. Hæc Guigo. Cum ergo nunciatum esset episcopo, viros septem stare præ foribus, qui cupiant cum ipso colloqui, confestim eos jubet introduci. Ingressis illis, & ad pedes ejus humiliter prostratis optatam impertit benedictionem, cumque ab eo elevati, pariter consedissent, causam adventus eorum diligenter inquit. Sanctus Bruno, quid Parisiis vidissent & audissent, & quemadmodum ipsi inter se de vita solitaria complectenda sancte conspirassent, exponit, & locum pœnitentiæ aptum petit ab Episcopo.

[15] [S. Brunonem ejusque socios designatos putans, benigne eos excipit,] At ille præ rei novitate primum obstupescit; sed tamen accurate contemplans eorum conversionem, animi constantiam, ardui propositi, pluribus quandoque profuturi, & visioni suæ accommodati, magnam utilitatem, cum ingenti gaudio eos amplexatur, & non modo libenter, sed etiam reverenter excipit illos, & tractat peramanter ac benigne. Divino quoque spiritu eum docente, intelligit jam visionem, eisque totam commemorat, locumque, quem expeterent, sibi jam divinitus demonstratum dicit. Septem enim viros, terrena respuentes, deserta loca inquirentes, & pro cœlestium desiderio, studio ac amore, instar stellarum micantes, nihil ambigebat illis, quas viderat, stellis esse designatos. Itaque volens eos hortari ad perseverantiam, quæ sola obtinet æternæ salutis amplissimas coronas, ex Apostolo Paulo locum illum protulit, ubi sic ait: Sancti, quibus dignus non erat mundus, egentes, angustiati, afflicti circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cavernis terræ. Horum exempla, in his præsertim regionibus frigidis, quæ non sunt uti Ægyptus & Palæstina.

[16] [locum, eis a Deo designatum, Cartusiam esse, docet,] Vobis autem locus divinitus assignatus est eremus quædam in altissimis montibus, quam Carthusiam vocant. Ampla illa quidem, sed prorsus inculta, atque a nemine habitata, solis feris pervia, hominibus vero & cæteris domesticis animantibus propter loci asperitatem pene incognita & inacessa. Altas & tanquam excisas hinc inde rupes & scopulos, arboresque sylvestres & infrugiferas habet, estque supra modum frigida, & magna anni parte nivibus operta. Tum quoque adeo prærupta, sterilis & infructuosa est, ut nihil in ea neque seri neque meti possit. Ad eam vero etiam accessus & aditus difficilis & periculosus est propter duas præcelsas rupes, quæ cum directe in sublime sese subrigant, in ipso vertice propemodum coalescere videntur, ita ut introeuntibus & horrore sint, & terrori. In ejus medio fluviolus est, qui, ex montibus illis collectus, cum ingenti murmure instar torrentium aut aquarum inundantium decurrit.

[17] Et ut multa paucis comprehendam, tanta est ejus eremi asperitas & horror tantus, [hacque in proposito constantes] ut carceris cujusdam potius, quam humanæ habitationis nomen mereatur; nec facile sane videtur, ut quisquam illic absque singulari Dei præpotentis beneficio habitare, aut certe diu perdurare queat. Nostis autem vos ipsi, fratres mei, quam turpe & probrosum sit, post missam manum ad aratum retro adspicere. Nostis uxorem Lot, ubi respexit, ibi constitisse, & in salis statuam conversam esse, ut suo prudentes condiret exemplo. Hæc & pleraque alia cum dixisset ille beatissimus antistes, S. Bruno respondit: Revera terribilis est locus iste, reverendissime pater, & posset sua ista immanitate absterrere nos, si nos huc alio animo accessissemus, quam ut talis nobis detur locus, omnia Christi amore perferre cupientibus. Et licet fragiles nos simus & infirmi sane, attamen divina freti misericordia, qua nos nitimur & non viribus nostris, plane nobis persuademus, qui nobis

præstitit huc veniendi animum & promptam voluntatem, eum quoque perseverandi daturum facultatem.

[18] Quam ob rem humiliter & obnixe precamur, ne nostrum differas desiderium, [deprehensos donat.] neque nos in hac petitione nostra patiaris ferre repulsam. Cernens vero beatus antistes eorum constantiam, & immotum perseverandi propositum, ita ait ad eos: Equidem sanctum hoc desiderium vestrum, dilectissimi, & probo valde, & summopere complere appeto, & jam nunc ad locum optatum & ostensum divinitus vos perducam. Deditque eis eremum Carthusiæ, & quicquid in ea juris & actionis haberet. Promisit etiam, se idem impetraturum ab aliis, qui aliquid sibi in ea juris vindicarent; tum quoque constructurum se domum in ponte, qui est inter eas, quas diximus, rupes duas, ut possent ab ingressu arceri fœminæ, atque etiam viri arma ferentes. Denique prohibitorium illic venationem & piscationem omnem. Post hæc complectens eos flevit super singulos præ gaudio, laudans & benedicens Deum pro illorum adventu, detinuitque eos apud se, & ex itinere fatigatos pro sua humanitate ad dies aliquot reficiendos curavit.

ANNOTATA.

Incepta Coloniae Agrippinae politioris litteraturæ studia Remis absolvit Sanctus, Turonisque deinde sub Berengario Philosophiæ placita excepit, nec scitur ullis aliis altioris ordinis scientiis Lutetiæ Parisiorum operam dedisse. Adi Commentarii prævii § 3 & 4

Princeps hic, qui tum in Vita præcedenti, tum in altera, a Blömenvenna contexta, Henricus quartus vocatur, Tertius a Surio ad plurium scriptorum aliorum exemplar dumtaxat hic dicitur, quod Henricum I, cognomento Aucupem, qui, quamvis ab anno 919 usque ad annum 936 Germaniæ regnum tenuerit, imperator

tamen numquam coronatus fuit, imperatoribus accensendum haud duxerit.

In pluribus olim Ægypti & Palæstinæ, quæ regiones calidiore, quam, quæ Gratianopoli adjacent, aëris temperie gaudent, solitudinibus ingens anachoretarum multitudo fuit versata, uti in Vitis Patrum apud Rosweydam videre licet.

CAPUT II.

Carthusiæ eremum Sanctus ingreditur, ex hac, in qua sanctissime vivit, ab B. Urbano II Papa evocatur, discipulis, Romam eum consecutis, ut Cartusiam repetant, suadet, Rhegiensem archiepiscopatum recusat, ac deinde a Pontifice repetendæ solitudinis facultatem impetrat.

[In Cartusiam Bruno ejusque socii ab Hugone episcopo ducuntur, piisque ibi,] lis exactis diebus, ascenderunt in montem, atque incolere cœperunt Carthusiæ solitudinem circa solemnitatem nativitatis sancti Joannis Baptistæ anno salutis nostræ millesimo octogesimo quarto, antecedente, comitante ac dirigente & adjuvante eos in omnibus, res quoque necessarias eis suppeditante beato Hugone episcopo. Extructa tum ab illis est in editiori montis parte, quæ nunc dicitur ad beatam Mariam de Casalibus, ecclesia, & parva domicilia vel cellulæ apud fontem, qui usque in præsens fons sancti Brunonis appellatur, haud procul ab ea ecclesia distantes, sed inter se tamen aliæ ab aliis separatæ, ne alter alterius quietem & solitudinem interturbaret. Atque in iis cellulis singulis bini fratres degebant, & quemadmodum prisci illi Ægypti monachi, silentio, orationi, lectioni, cordis puritati, & rerum divinarum contemplationi vacabant, certis etiam horis operi manuum, præsertim conscribendis libris, incumbentes, tum ut suæ inopiæ consulerent, tum etiam,

ut ne quam darent occasionem illis, qui quærunt occasionem, sanctum eorum institutum calumniandi, quod nullam Ecclesiæ Dei navarent operam, sed suis duntaxat rebus studerent.

[20] Solent enim imperiti homines eos ociosos & sanctæ Ecclesiæ parum utiles existimare, [ab omni interim manuum opere non abstinentes,] qui, ab hominibus separati, soli Deo & sibi duntaxat vacent. Nesciunt enim id genus spiritalium rerum ignari & rudes, quantum possint apud Deum efficere preces sanctorum hominum, etiam in abditissimis solitudinibus commorantium, idque ob vitæ puritatem & innocentiam, quam facilius tueri possunt, qui extra homines vivunt, quam qui hominum turbis admiscentur, nisi sancta, ut id faciant, eos cogat obedientia, quando etiam ethnicus quidam dicere potuit, se nunquam fuisse inter homines, quin seipso minor rediret. Sed tamen sanctissimi patres nostri, qui Carthusianæ vitæ prima jecere fundamenta, nihil tale sibi tribuentes, etiam libris scribendis operam dare voluerunt, & ut sui successores id facerent, hortati sunt, ut saltem manibus verbum Dei prædicarent, quando ore non possent. Sic enim loquuntur statuta Patrum antiquorum.

[21] [exercitiis totos sese dedunt;] Itaque his & aliis piis exercitiis sese occupantes, omnem curam suam, ut Psalmista admonet, super Dominum jactabant, nec quicquam de crastino solliciti erant earum rerum, quæ ad diem crastinum pertinerent, cogitatione omni in Dominum rejecta, non ignorantes illud Propheticum: Ego autem mendicus sum & pauper, sed Dominus sollicitus est mei, cujus est terra & plenitudo ejus, qui dat jumentis escam ipsorum & pullis corvorum invocantibus eum. Tanta vero in illis charitas inerat, ut alii alios mutuis officiis antevertere conarentur, tantaque humilitas, ut certatim eorum, quæ recte fecissent, laudem & gloriam in alios transferre singuli cuperent. Sed ita fiebat, ut dum quisque vult sub

alterius umbra delitescere, repercussus virtutum splendor omnes præclarius illustraret. Erat in cunctis spectata morum gravitas & maturitas, & nihilominus inter tot virtutum ornamenta horror & contemptus vanitatis omnis, quæ, haud secus ac tinea pannos, virtutes & merita omnia exedit. Licebat in eis angelicam admirari vitam. Vivebant in multa patientia, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei.

[22] [eos tamen inter S. Bruno, qui jam antea probus admodum fueras,] Initio quidem, eum in eam solitudinem pervenissent, casas verius, quam cellas, sibi extruxerunt. Inter eos autem degens vir sanctissimus Bruno, & fundamenta Carthusianæ Religionis jaciens, verbis & exemplis præclare eos instituebat. Ut enim inter astra sol, sic ille inter alios vitæ sanctitate excellere videbatur. In ejus pectore æterna Patris æterni sapientia Christus Dominus tanquam in sublimi arca residebat, & Spiritus sanctus sibi gratissimum condiderat domicilium; sublimis enim & ardui instituti futurus architectus singulari debuit cælestis gratiæ prærogativa eminere. Apparet autem sane, etiam ante Carthusiæ habitationem virum eum fuisse raræ cujusdam probitatis, integritatis, & gravitatis, quod partim testantur ea, quæ supra dicta sunt, & confirmabunt etiam alia, quæ dicturi sumus. Inde ergo colligi facile potest, qualem ille se tum præbuerit, cum jam, toto mundo contempto, vitam voluit ducere eremiticam, id est, rebus hujus mundi emortuam, & solis cælestibus inhiantem.

[23] [insignibus virtutum exemplis elucet. Magno hinc] Qui enim, inter homines degens & mundi hujus prosperis successibus florens, virtutis studiosus fuit, multo sane præclarius & sublimius in horrida illa solitudine ita se comparavit, ut non solum virtutis studiosus, sed etiam virtutum omnium eximio splendore ornatus videri jure

posset. Nec dubium, quin ab ejus excellenti sanctitate in omnia Carthusiani instituti monasteria illustra virtutum dimanarint exempla, quibus effectum sit, ut Carthusianus Ordo hodieque præ cæteris, quod tamen pace omnium dictum volumus, priscum illum rigorem suum retinere videatur, non quod nihil de eo remiserit, sed quod non ab eo sic deflexerit, ut magnam aliquam ruinam fecisse censendus sit. Remissæ sunt nonnihil paucis tolerabiles abstinentiæ illæ, sed tamen manet perpetuus piscium esus, multa jejunia, prolixæ vigiliæ, diuturnæ preces, multaque alia carni sane molesta. Porro beatissimus Hugo episcopus, cujus sanctitatis fama celebris jam in omnes se regiones effuderat, tametsi eos omnes, qui cum sancto Brunone in Carthusiæ eremo degebant, multo amore & veneratione prosequeretur, at ipsum tamen Brunonem, quod in eo majora cerneret divinæ gratiæ ornamenta, in tanto honore & reverentia habuit, ut ejus consiliis non aliter, quam præceptis abbatis, obtemperaret.

[24] Et licet, ut ait in ejus Vita Guigo, etiam prius divini amoris totus arderet incendiis, [Apud Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, qui ei,] non aliter tamen ad disciplinæ cælestis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferbuit, quam si flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes. Eratque cum eis, non ut dominus aut episcopus, sed ut socius & frater humilimus & ad cunctorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus, adeo ut vir venerabilis Guilhelmus, Prior tunc sancti Laurentii, postea S. Theofredi Abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa devotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas) apud magistrum Brunonem non leviter conquereretur, quod pene omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi præriperet officia, & episcopus non secum saltem ut socius, sed potius conversaretur ut famulus, non licere sibi, tristis

asserens, ex servilibus operibus quicquam attingere, quæ juxta morem debebant per vices efficere, eo sibi cuncta præripiente. In tantum autem eremum devotus incolebat & sedulus, ut eum magister Bruno nonnumquam exire compelleret, ite dicens, ite ad oves vestras, eisque, quod debetis, exolvite.

[25] Volebat etiam eo tempore, magnæ paupertatis & humilitatis ardore succensus, [non secus atque abbati obtemperat, in pretio habetur;] equitaturas suas cunctas vendere, & diviso pauperibus precio, propriis pedibus in prædicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno non consensit, timens, ne apud se forsan extolleretur, aut a cæteris de singularitate judicaretur episcopis, aut (quod dubium non erat) id ipsum propter asperitatem & inæqualitatem consummare non posset itinerum. Ita quidem in beati Hugonis Vita, quam lector offendet, primo Aprilis die, scribit is, quem diximus, Guigo, gravis in primis author & fide dignissimus. Potest autem ex his perspicue animadverti, quantæ authoritatis & existimationis fuerit beatus Bruno apud tam insignem episcopum, ut qui ei haud secus, atque suo abbati, raro eximiæ humilitatis exemplo obedierit, ob ejus procul dubio excellentem sanctitatem & sapientiam. Sunt, qui scribant, eundem episcopum a beato Brunone Carthusiani instituti habitum monasticum accepisse.

[26] Eo quoque instante & efficiente, circumvinici omnes, [ast, dum ita in Cartusia vivit, ab B. Urbano II Papa ex hac evocatur,] tam ecclesiastici, quam nobiles & plebeii, prona voluntate dedere beato Brunoni & fratribus ejus, perspecta eorum tam sancta, honesta & religiosa conversatione, quicquid juris obtinerent in Carthusiæ montibus, & intra limites ejus deserti. Etsi autem beatus Bruno, olim in mundo celebris, jam omni mundi hujus calcata gloria, in eremo latitare, solique Deo ardenti amore ac desiderio inhærere, gustare, quam suavis sit

Dominus, atque extra eum prorsus nihil appetere summopore studeret, non potuit tamen usquequaque voto potiri suo. Nam cum non totos sex annos in illa exigua quidem, sed sancta sodalitate exegisset, Pontifex Urbanus secundus, qui olim beati Viri discipulus fuerat, cum ad illud sublime præcipui honoris fastigium evector esset, cuperetque tantum munus accurate implere, non immemor egregiæ virtutis & illustris doctrinæ ejus sui Præceptoris, accivit eum per literas ad sanctæ Ecclesiæ præstanda officia, graviter præcipiens, ne venire ad Urbem cunctaretur.

[27] [Pontificioque mandato, etsi id sibi gravissimum accidat,] Illo Pontificis mandato perlecto, ingens dolor invasit fratres & filios ejus omnes, nec admittebant consolationem, protestantes, nullo pacto in ea vasta solitudine posse perdurare, si tanti Patris præsentia orbarentur; se quidem mansuros, si maneret ipse; sin abiret, se pariter abituros. Eorum lachrymis Vir piissimus valde consternatus, & multa commiseratione permotus, cum ipsi quoque acerbissimum videretur post tantam amicæ solitudinis quietem, tantam animi tranquillitatem & conscientiæ serenitatem ad mundi hujus curas & strepitus revocari, eos blande consolari nitebatur. Sciebat enim scriptum, esse: Qui vos audit, me audit: itemque: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, atque ea causa Pontificis mandatum non aliter accepit, quam cælesti oraculo ad se delatam vocem esset accepturus, aitque ad fratres: Manere vobiscum, mihi, in Domino dilectissimi fratres, gratissimum; separari a vobis, gravissimum: sed mandatis Apostolicis obedire, ut ipsi quoque nostis, necessarium est.

[28] [obtemperandum statuens] Scitis, in ejus locum successisse Pontificem, cui dictum est a Christo, Pasce oves meas. Non potest ergo numerari in ovibus Christi, qui non vult illi parere, cui Christus commisit pascendas

oves suas. Ecquid vero mihi prodesse queat, hic vobiscum corpus afficere inedia & jejuniis, durisque suscepti instituti laboribus & exercitiis atterere, si interim per inobedientiam perdam animam meam? Nolite igitur, fratres mei, importunis hisce lachrymis affligere cor meum, & dolores meos doloribus vestris cumulare: sed in qua vocatione vocati estis, in ea permaneat, atque in hoc loco perseveretis. Confido autem in Domino, qui per nos humiles sibi habitaculum in hoc deserto construere visus est beato Hugoni episcopo, quod propositum gratiæ suæ hoc nostro divortio non patietur in irritum redigi: sed potius præstabit pro bonignitate sua, ut ego in hac tentatione, mihi sane permolesta, obediens & fidelis inventus, ejus auctus benedictione, ad vos lætus revertar. Nec dubitare debetis, etiamsi corpore ad tempus a vobis abero, quin semper vobiscum spiritu sim futurus.

[29] [Romam, resignata Casæ Dei abbati Cartusia, sese confert,] Hæc illo dicente, omnes cum lachrymis elevant vocem, aiuntque ad eum: Tu es, Pater venerande, post Deum spes nostra, tu refugium nostrum, tu consolatio & consilium nostrum. Te ergo recedente, quid nos facturi sumus? Aut, te absente, ad quem recurremus? Erimus profecto sicut oves non habentes pastorem. Quam ob rem si ad Pontificem trahit obedientia, tecum nos una trahat supereminens charitas, quæ est in Christo Jesu, quam separare & convellere non poterit neque mors, neque vita, neque ulla creatura. Audiens hæc beatus Bruno, cernensque eos nullam admittere consolationem, nec persuadere se illis posse, ut in Carthusia manerent, ne locus ille jam Deo dicatus, ad manus laicas & prophanas rursus devolveretur, quod prudenter ille timebat, commendavit & dedit eum venerabili viro Siguino abbati Casæ-Dei, qui fuit unus ex primis donatoribus, sed ita tamen id fecit, ut omnino constitueret reverti cum suis ad Carthusiam. Peractis autem omnibus perceptaque

beatissimi Hugonis episcopi benedictione, urgente Pontificis mandato, Romam profectus est.

[30] Potest autem ex his quoque non obscure perspici, [eoque appulsus, ut discipuli, qui secuti illum fuerant,] quam eximia fuerit virtute præditus a quo sic pendebant religiosi fratres illi, ut vitam ipsam prorsus insuavem & molestam sibi putarent, si ejus præsentia frustrari ipsos oporteret. Ubi autem beatus Bruno Romam venit, Pontifex, ejus adventu mire exhilaratus, humanissime eum excepit, quippe quem unice amaret & veneraretur, atque in primis & intimis consiliariis & fidelibus amicis semper eum habuit, ejus consiliis in arduis Ecclesiæ negociis nunquam non utens. Convenerunt autem ad eum, agente id Spiritu Dei, fratres omnes, quos in Carthusia apud se habuerat, & multo dolore affici cœpere, ipso vel maxime dolente, quod Carthusiæ solitudinem, quam Dominus sibi elegerat, reliquissent. In mentem enim eis veniebant, non carnes, aut cucumeres & pepones, ut illis murmuratoribus Israëlitis in deserto, sed sanctæ meditationes, ferventes orationes, studiosæ lectiones, & spirituales consolationes, quibus in Carthusiano deserto perfrui erant, nec poterant erumpentes cohibere lachrymas, cum cernerent ex tam alta quiete & tranquillo silentio in molestissimos strepitus & varios rerum tumultus se coniectos esse.

[31] Sed cum beatus Bruno a Pontifice recedendi copiam necdum impetrare posset, [Cartusiam repetant, suadet.] persuasit fratribus, ut ad Carthusiam redirent, obtinuitque a Pontifice literas ad abbatem Siguinum, ut Carthusiæ eremum ipsis restitueret. Præfecit quoque eis suo loco Priorem Lauduinum, quo duce omnes ad Carthusiam reversi sunt. Animadvertit ex his quoque Lector, quis vir fuerit beatus Bruno, quem tanti fecerit ipse totius Pastor Ecclesiæ, quemque tantum apud se familiaritatis & authoritatis locum habere voluerit. Nos nolumus exaggerare singula, ne prolixi simus. Postquam autem

fratres cum Laudino in Carthusiam venere, & Pontificis literas Siguino abbati exhibuerunt, fratribus ejus cœnobii assentientibus, præsentem S. Hugone Gratianopolitano episcopo, & Hugone Lugdunensi Archiepiscopo, libere eis desertum Carthusianum remisit, & tum illis, tum successoribus eorum perpetuo tradidit possidendum. Et hæc quidem primæ fuere Romani Pontificis literæ de Carthusiano instituto, quæ magno sunt documento, ab ipsis Carthusianæ Religionis initiis, eam a sede Apostolica approbatam esse.

[32] Ab eo autem die Carthusiana solitudo semper in Carthusianorum ditone permansit, [Hi deinde in hac gravissimam,] simulque Carthusiana Religio usque in præsens illic perdurat. Ubi vero sanctus Bruno, in Pontificis curia degens, fratres illos incolumes ad Carthusiam revertisse, locumque illum obtinere, & tranquilla pace ac quiete frui cognovit, crebro ad eos scripsit, hortans illos, ut in via Domini constanter perseverarent. Verum non defuit in hoc spiritali paradiso tortuosus ille coluber & serpens antiquus. Præsentiens enim jam tunc, quanta ad ipsum reditura essent damna ac detrimenta ex illo præclaro sublimis & angelicæ vitæ instituto, cujus fundamenta tum substruebantur, immodicam illis fratribus pusillanimitatem & perplexitatem iniecit, adhibitis ad eam rem, tanquam aptissimis instrumentis, quorundam malignorum hominum linguis fraudulentis & fallaciosis, qui, novitatis eos insimulantes, aiebant, illos in mortis discrimen sese conjicere. Et effectum sane est ab illis, ut optimi patres prorsus dubitarent, quidnam agendum ipsis esset, tum propter susceptæ vitæ austeritatem, tum propter deserti illius horrorem & vastitatem, in qua, illorum nequam hominum moti sermonibus, in vitæ periculum se venturos etiam ipsi jam formidabant. Contra autem non parum verebantur, si inde recederent, se Deum & stellas duces, quas episcopus Hugo viderat, offensuros.

[33] [qua divinitus liberantur, tentationem patiuntur;] His perplexitatibus aliquandiu bene multum exagitatis illis, ecce, benignissimus Deus, qui nunquam deserit sperantes in se, mittit ad eos, his de rebus inter se colloquentes, virum venerabilem, cano capite, crispo capillo, qui ait ad eos: Perplexi estis, fratres, utrum hoc in loco permanere, vel ex eo excedere debeatis. Sed ego dico vobis verbis Omnipotentis, Dei Genitricem, Virginem perpetuam, vos in hoc deserto loco conservaturam, si in ejus honorem quotidie legere velitis preces ejus horarias. His dictis, repente ab eorum oculis ablatum est. At illi, incredibili affecti gaudio, illam sacrosanctam Virginem, cui scirent ejus Filium, Regem immortalem omnium seculorum, nihil negare posse, patronam totius Carthusiani instituti sibi delegerunt, & beatissimum Domini præcursores Joannem patronum. Hominem autem illum, qui eis apparuit, sanctum Apostolum Petrum fuisse, inde vel maxime conjiciebant, quod ejus successor B. Urbanus secundus in Concilio Claromontensi beatissimæ Matris Dei preces horarias a toto clero dicendas instituit. Ex hac autem visione adeo sunt confortati in Domino, ut neque mors, neque vita illos separare posset a charitate Christi.

[34] [Sanctus vero repetendæ solitudinis facultatem ab Urbano obtinet:] Cum autem Beatus Bruno summo Pontifici ad annos paucos strenuam navasset operam, nec parum Ecclesiæ Dei profuisset consilio, prudentia & sapientia sua, molestissime interim ferens curiæ strepitus & tumultus, quibus posthabitis, optabat semper redire ad tranquillam vitæ solitariæ portum, tandem ultra ferre non sustinens tanti desiderii flammam, antequam Pontifex e Placentia abiret in Gallias, multa precum instantia vix tandem obtinuit ad suam eremum recedendi, aut certe aliam, si sic visum esset, expetendi, copiam & facultatem. Per id tempus, annuente eodem Pontifice, electus fuit Vir sanctissimus Rheginensis ecclesiæ, quæ est prima totius Calabriae metropolis, Archiepiscopus, multusque in eo

erat Urbanus Pontifex, ut eum in ea dignitate confirmaret; sed non ignorans ille, quot periculis, quot curis & molestiis ejusmodi ecclesiasticæ functiones obnoxiaë sint, noluit electioni præbere assensum. Neque id pertinaciter tamen, sed modeste & humiliter, solo quietis amore, servata erga Pontificem obedientia & submissione, & erga proximos charitate.

[35] [ad Cartusiam tamen non redit, sed in Calabria] Tandem cum bona venia & benedictione Pontificis a curia discedens, Calabriaë deserta loca expetiit, adjunctis sibi aliquot ejusdem propositi viris, quos jam vitæ ejus odor bonus & serventes exhortationes ad mundi contemptum adduxerant. Didicerat enim, in Calabriaë regione multas esse solitudines, agendaë pœnitentiæ & vitæ solitariæ consecrandæ aptissimas. Maluisset ille quidem, quod etiam crebro apud se constituerat, redire in Carthusiam ad fratres charissimos, quos eo remiserat; sed quia summus Pontifex cum sua curia proficiscebatur in Galliam, in cujus finibus Cartusia sita est, verebatur, si ipse quoque eo se conferret, ne aut curiam declinare non posset, aut illam non reliquisset, sed sequi videretur. Potius igitur visum est Calabriam petere, nihil interim mutata voluntate suos in Carthusia revisendi, compositis sedatisque rebus. Satis hoc declarant literæ, quas ex Calabriaë solitudine fratribus in Carthusia degentibus scripsit, in quarum calce sic habet: De me autem, fratres, scitote, quoniam unicum mihi post Deum est desiderium veniendi ad vos & videndi, & quando potero, opere adimplebo, Deo adjuvante.

[36] In ipsa autem Calabria venit ad quandam eremum, [Turritanam eremum secedit, in cujus ipsemet, simulque in vitæ] cui Turris nomen est, in diœcesi Squillacensi, ibique non cellas alicujus precii, quod sumptus non suppeterent, sed casas humiles ex vili quidem materia, sed in Christo preciosa, ædificarunt. Quanta autem vitæ

integritate & sanctitate cum suis illic versatus sit, quibus vacaverit pietatis & religionis exercitiis, quis verbis explicare queat? Potest quidem id aliqua ex parte innotescere ex epistola, quam Vir sanctus scripsit ad Radulphum Rhemensis ecclesiæ tunc præpositum, postea episcopum, ubi inter cætera ait: In finibus Calabriae cum fratribus religiosis, & aliquot bene eruditis, qui, in excubiis persistentes divinis, expectant reditum Domini sui, ut, cum pulsaverit, confestim aperiant ei, eremum incolo, ab hominum habitatione satis undique remotam. De cujus amœnitate aërisque temperie & sospitate, vel planitie ampla & grata, inter montes in longum porrecta, ubi sunt virentia prata & florida pascua, quid dignum dicam? Aut collium undique leniter se erigentium prospectum, ob aearumque vallium recessum, cum amabili fluminum, rivorum, fontiumque copia, quis sufficienter explicet? Nec irrigui desunt horti, diversarumque arborum fertilitas.

[37] Verum quid his diutius immoror? Alia quippe sunt oblectamenta viri prudentis, [solitariae laudes in epistola ad Radulphum Viridem excurrit.] gratiora & utiliora valde, quia divina. Veruntamen arctiori disciplina studiisque spiritalibus animus infirmior fatigatus, sæpius his relevatur ac respirat. Arcus enim, si assidue sit tensus, remissior est, & minus ad officium aptus. Quid vero solitudo eremique silentium amatoribus suis utilitatis jucunditatisque conferat, norunt hi solum, qui experti sunt. Hic nanque viris strenuis tam in se redire licet, quam libet, & habitare secum, virtutumque germina instanter excolere, atque de paradisi feliciter fructibus uti. Hic oculus ille conquiritur, cujus sereno intuitu vulneratur sponsus amore, quo mundo & puro conspicitur Deus. Hic otium celebratur negociosum, & in quieta pausatur actione. Hic pro certaminis labore repensat Deus athleticis suis mercedem optatam, pacem videlicet, quam ignorat mundus, & gaudium in Spiritu sancto. Hæc est illa Rachel

formosa, pulchra ad aspectu, a Jacob plus dilecta, minus filiorum ferax, quam Lia fœcundior, sed lippa. Pauciores enim sunt contemplationis, quam actionis, filii. Veruntamen Joseph & Benjamin plus sunt cæteris fratribus a patre dilecti. Hæc pars illa optima, quam Maria elegit, quæ non auferetur. Hæc Sunamitis pulcherrima sola in omnibus finibus Israël reperta, quæ David foveret senem, & calefaceret. Hæc in illis litteris scribit Vir sanctus, e quibus in ejus eximiam prædicationem multa peti possent, sed nos ad alia transimus.

ANNOTATA.

Haud diu post S. Brunonis obitum Cartusiani jam non bini, sed singuli singulas cellas inhabitabant. Adi Commentarii prævii num. 475 & 486.

De evocato e Cartusia S. Brunone per B. Urbanum II Papam, qui, quemadmodum Commentarii prævii num. 96 docui, ejus aliquando Remis discipulus fuerat, videsis Commentarii prævii § 30, intelligesque ex iis, quæ ibidem disserui, Sanctum nostrum vere, uti hic Surius ait, non integros annos sex, sed annos dumtaxat quinque, & sex aut septem menses in Cartusia commoratum fuisse, quando ex hac ab Urbano, qui anno 1088 ad supremam Ecclesiæ Cathedram fuerat evector, arcessitus fuit.

CAPUT III.

In Turritana eremo a comite Rogerio invenitur, præsentissimo periculo hunc liberat, duo ibi ejusdem liberalitate monasteria exstruit, in horum altero ad mortem usque sanctissime vivit, post obitum miraculis claret, tandemque, Pontifice permittente, a Cartusianis Cælitum honoribus afficitur.

[A comite Rogerio, venationi vacante, in specu invenitur,] Postquam in ea Turrensi eremo beatus Bruno primum habitare cœpit cum sociis, accidit, Deo id efficiente, ut quodam die Rogerius comes Calabriae, cum non parvo suorum grege & multa canum frequentia in eadem solitudine venationi incumbens, ad eum locum, quem sibi incolendum sumpserant servi Dei, totius rei nescius perveniret. Ubi cum canes sagaciter diversa ferarum vestigia explorarent, ad casas, in quibus beatus Bruno cum fratribus commorabatur, accurrerunt, atque illic, fixis pedibus, magno latratu indicabant domino suo, opimam se reperisse prædam. Comes, id conspicatus, ocyus cum suis advolat, offendit Patres illos in speluncis suis flexis genibus, erectisque in cælum vultibus ac manibus simul orantes & laudantes Deum. Tum ille, magna admiratione repletus, ab equo, cui insidebat, desilit, pie & comiter illos salutatur, qua causa eo advenerint, & quæ eorum sit conditio, accurate perquirat. Postquam ex eis didicit omnia, impense lætatus est, laudans & glorificans Deum, qui tali ipsum præda dignum judicasset.

[39] [beneficumque in se hunc principem.] Persuadebat enim sibi, neque id temere, se terramque suam eorum meritis & precibus apud Deum adiutum & in pace conservatum iri. Atque ea causa, ut possent illic quietius vivere & diutius permanere, dedit eis ecclesiam sanctæ Mariæ & beati Stephani de eremo. Ubi sane etiam crebro eos invisit, & res vitæ degendæ necessarias eis tribuit, & ea, quæ ad salutem animæ pertinerent, libenter ab eis audivit. Ipsum vero beatum Brunonem, aliorum pastorem & patrem, non solum præ cæteris arctius complectebatur, sed etiam sæpius ad se evocabat, multamque ei præstans reverentiam, semper cum primo loco habuit in domo sua, ejusque consiliis libenter parebat, & precibus, quibus plurimum fidebat, perpetuo sese commendabat: nec eum fefellit opinio. Ejus enim beati Viri meritis Dominus a præsentissimo periculo & structis ei periculis

illum liberavit; id quod Comes ipse in Dei gloriam, & ob divulgandam ubique sancti Brunonis sanctitatem literis suis testatum reliquit in hæc verba.

[40] [quem in obsidione Capuana præsentissimo] Ego Rogerius, divina misericordia Comes Calabriae & Siciliae, nota esse volo omnibus fidelibus Christianis beneficia, quæ mihi peccatori concessit Deus orationibus reverendi mei fratris Brunonis, piissimi patris fratrum, qui habitant in ecclesiis sanctæ Mariæ de eremo, & sancti Stephani protomartyris, quæ sitæ sunt in terra mea inter oppidum, quod dicitur Stilum, & Arenam. Cum essem in obsidione Capuæ e Calendis Martii, & præfecissem Sergium, natione Græcum, principem super ducentos armigeros nationis suæ, & exercitus excubiarum magistrum; qui satanica persuasione præventus, prius ipsi principi Capuæ, promittenti auri non modicam quantitatem, ad invadendum me meumque exercitum, noctu aditum pollicitus est se præbere.

[41] Nox proditionis advenit, princeps Capuæ ejusque exercitus juxta promissum est paratus ad arma, [periculo] dumque me sopori dedissem, interjecto aliquanto noctis spatio, adstitit cubili meo quidam senex reverendi vultus, vestibus scissis, non valens lachrymas continere. Cui cum in visu dicerem, quæ causa ploratus & lachrymarum esset, visus est mihi durius lachrymari. Iterato quærenti mihi, quis esset ploratus, sic ait: Fleo animas Christianorum, teque cum illis simul. Exurge quamprimum, sume arma, si liberare te Deus permiserit, tuorumque animas pugnatorum. Hic mihi per totum videbatur, velut si esset per omnia venerabilis pater Bruno. Expergefactus sum cum terrore grandi, pro visione pavescens. Illico sumpsi arma, clamans militibus, ut armati equos conscenderent, visionem, si vera esset, satagens comprobare.

[42] Ad quem strepitum & clangorem fugientes impius Sergius ejusque sequaces subsecuti sunt principem Capuæ, [liberat,] sperantes se in dictam civitatem confugium habuisse. Ceperunt autem milites, inter vulneratos & sanos, centum sexaginta duos, a quibus visionem fore veram comprobavimus. Reversus sum, Deo volente, vicesima nona Julii mensis Squillacium, perhabita Capuæ civitate, ubi fui per quindenam continuam infirmatus. Venit vero jam dictus venerabilis. Bruno cum quatuor de fratribus suis, qui me suis sanctis devotisque colloquiis consolati sunt. Cui reverendo viro visionem retuli, & humiles gratias egi, qui de me etiam absente suis in orationibus curam habuisset.

[43] Qui se humiliter asseruit non ipsum fore, quem credidi, [experitur,] sed Dei Angelum, qui adstat principi tempore belli. Rogavi quoque ipsum humiliter, ut propterea de rebus meis in terra Squillacensi sumere dignaretur largos redditus, quos donabam. Renuens ille, recipere nolle dicebat, quod ad hoc domum sui patris meamque dimiserat, ut omnino de rebus extraneis liber, deserviret Deo suo. Hic fuerat in tota domo mea, quasi primus & magnus. Tandem vix ab eo impetrare potui, ut gratis acquiesceret sumere modicum munus meum. Donavi enim eidem patri Brunoni ejusque successoribus ad habendum in perpetuum absque temporali servitio monasterium S. Jacobi cum castro, & quam plura, res & bona alia, cum amplissimis libertatibus, in dictis literis specificè declaratis. Hæc Comes ille.

[44] Hac autem Comitum liberalitate & donatione fretus beatus Bruno condidit ibi primo ecclesiam in honorem Matris Dei apud specum quandam subterraneam, [duas ecclesias exstruit,] in qua ipse morabatur. Deinde extruxit etiam alteram, haud procul ab illa distantem, in honorem sancti protomartyris Stephani, cum monasterio illi conjuncto, in quo cæteri fratres habitabant, sub cura &

gubernatione tanti patris Christo militantes. Cum quibus Vir sanctus usque ad diem vitæ extremum in ea perseveravit vivendi ratione & vitæ asperitate, quam antea in Carthusia cœperat & docuerat, interim etiam solícite curam eorum gerens, qui in Carthusiæ eremo degebant, præfecto eis, ut ante diximus, magistro Landuino.

[45] [a Landuino invisitur,] Qui quidem vir venerabilis, ne a vestigiis & institutis tanti Patris & præceptoris sui deflecteret, neve aliter suos institueret, quam ab illo cum sociis fratribus didicisset, iter longissimum suscepit ad ipsam usque Calabriæ eremum, singula accuratius ex illo percontaturus. Sed cum a sanctissimo Viro rediret, in manus Giberti schismatici incidit, & cum non posset a sententia deduci, pro justitiæ defensione in custodia detentus est; unde paulo post dimissus, non multo interjecto tempore, impollutum Christo spiritum reddidit.

[46] [in gravem morbum incidit, ex eoque.] Incidit vero etiam beatissimus pater Bruno in gravissimam valetudinem, morboque augmenta capessente, quemadmodum sese habuerit, fratres & filii ejus his verbis in scripto quodam explicant: Ut sciatis, quanta fiducia, quam certa spe liberationis ejus preces fundatis, transitum illius brevi titulo innotescimus, ut in sancti Viri consummatione veritatem & perfectionem transactæ vitæ colligatis. Sciens enim, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, convocatis fratribus suis, ab ipsa infantia singulas ætates suas replicavit, & totius temporis sui cursum scientia & sententia dignum proclamavit.

[47] [emissa fidee professione, diem suum obit.] Postea fidem suam de Trinitate, protracto & profundo sermone exposuit, & conclusit sic: Credo etiam Sacramenta, quæ sancta credit & veneratur Ecclesia, & nominatim panem &

vinum, quæ consecrantur in altari, post consecrationem verum corpus esse Domini nostri Jesu Christi, veram carnem & verum sanguinem, quæ & nos accipimus in remissionem peccatorum nostrorum, & in spe salutis æternæ. Proximo inde Dominico die sancta illa anima carne soluta est pridie Nonas Octobris anno Christi millesimo centesimo primo, corpusque ejus fratres illic honorifice condiderunt.

CONFESSIO FIDEI MAGISTRI S. BRUNONIS 1

Fidem Magistri Brunonis, quam communiter fratribus suis protestatus est, cum sensisset appropinquare sibi horam ut ingrederetur viam omnis carnis, scriptam curavimus servare, eo quod satis intime rogaret, ut fidei illius coram Deo testes essemus.

CONFESSIO FIDEI 2

1. Credo firmiter in Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum Sanctum ex utroque procedentem, et has tres Personas unum Deum.

2. Credo quod idem Dei Filius conceptus sit de Spiritu Sancto ex Maria Virgine.

Credo quod Virgo castissima fuerat ante partum, virgo in partu, et post partum virgo in æternum permansit.

Credo quod idem Dei Filius conceptus sit inter homines ut verus homo sine peccato.

Credo quod idem Dei Filius invidiose captus est a perfidis Judæis, injuriose tractatus, injuste ligatus, consputus, flagellatus, mortuus, sepultus.

Descendit ad inferos, ut captivos suos inde liberaret.

Descendit propter redemptionem nostram, et resurrexit, ascendit ad cœlos, inde venturus judicare vivos et mortuos.

3. Credo Sacramenta quae catholica credit et veneratur Ecclesia, et nominatim quod consecratur in altari verum Corpus esse, veram Carnem et verum Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, quem et nos accipimus in remissionem peccatorum nostrorum, in spem salutis æternæ.

Credo carnis resurrectionem, vitam æternam. Amen.

4. Confiteor et credo sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, unum Deum naturalem, unius substantiæ, unius naturæ, unius majestatis atque virtutis.

Et Patrem quidem non genitum, non creatum, sed ingenitum profitemur. Ipse Pater a nullo originem ducit, ex quo et Filius nativitatem, et Spiritus Sanctus processionem accepit. Fons ipse igitur et origo est totius Divinitatis. Ipse quoque Pater, essentia quidem ineffabilis, substantia sua Filium genuit ineffabiliter, nec tamen aliud quam quod ipse est genuit, Deus Deum, lux lucem. Ab Ipso ergo est omnis paternitas in cœlo et in terra.

Amen.

[48] [Epitaphio, hic recitato, variisque ad epistolam encyclicam,] Ad ejus sepulchrum hujusmodi Epitaphium appositum est:

***Primus in hac Christi fundator ovilis eremo
Promerui fieri, qui tegor hoc lapide.***

*Bruno mihi nomen, genitrix Germania, meque
 Transtulit ad Calabros grata quies nemoris.
 Doctor eram, præco Christi, vir notus in orbe,
 Desuper illud erat gratia, non meritum.
 Carnis vincla dies Octobris sexta resolvit,
 Ossa manent tumulo, spiritus astra petit.*

Ejus autem sanctissimam vitam mortemque preciosam consecuta sunt multa miracula, quæ ob ejus præclara merita Christus effecit. Post obitum ejus & sepulturam fratres monasterii ejus chartas miserunt, ut habet consuetudo, in diversas provincias, atque in ipsam quoque Britanniam, quibus & ejus e vita decessum significarunt, & ut preces pro sancta illius anima Domino offerrentur, petierunt.

[49] [mortis ejus nunciam, honorificis responsis fuit decoratus.] Sciebant enim, non esse justum, qui non peccet. Et primo quidem fratres & discipuli ejus, deinde etiam alii, qui eum noverant, quibusque cognita erat ejus eximia eruditio & vitæ sanctimonia, testimonium de iis vel prosa, vel carmine in iis chartis asscripsere. Quæ omnia commemorare si velimus, nimium prolixi erimus; si prætermittere omnia tot gravissimorum hominum testimonia, ingratitude & impudentiæ notam non effugiemus, præsertim quando ex iis eximia beati Viri sanctitas non obscure potest animadverti. Et expedit sane non ignorari ea, quæ annotaturi sumus, vel ob id potissimum, quod quidam inepti & insulsi homines, & sibi & aliis persuadere ausi sunt, hunc beatum Virum eum esse doctorem, quem nos in hujus historiæ initio damnatum esse diximus; quod quidem vanissimum est, nescio, cujus somniatoris, commentum, cum satis constet, illum damnatum doctorem beatissimo Brunoni & socii ejus occasionem præbuisse de vita sanctius instituenda serio cogitandi, & relictis omnibus hujus mundi rebus, in horridam solitudinem commigrandi.

[50] Hæc tantorum virorum, tot insignium collegiorum & personarum præclara testimonia abunde, [Ea sanctitatem ejus testantur, hæcque e miraculis, quæ fecit, etiam patuit.] ni fallor, sufficiunt ad ostendendam beatissimi patris Brunonis excellentem doctrinam, morum honestatem, & vitæ sanctimoniam, etiamsi nulla ejus miracula extarent. Atqui vero multis etiam miraculis claruisse legitur, sed ea tamen, quod sine dolore commemorare non possum, non ea diligentia, qua par erat, annotata sunt, aut si annotata sunt, alterius Instituti monachis, ejus monasterium occupantibus, primo quidem negligentius custodita, deinde vero etiam perdita sunt. Sepultus est Vir præstantissimus in monasterio suo S. Stephani post summum altare. Ad ejus sepulchrum fons vivus prorumpit, qui Christi virtute & ejus meritis multivaria adfert permultis remedia sanitatis. Illuminantur illic cæci, surdi audiunt, manci & mutili redintegrantur, leprosi mundantur, dæmoniaci ocyus repurgantur. Sed his omnibus miraculis illud admirabilius est, quod, sicut toties repetunt jam allata testimonia, gloriam & honorem omnem respuere, & in tanta vitæ austeritate, integritate & perfectione perseverare potuit.

[51] Non debet autem cuiquam scrupulum movere, [Cur fons, qui ad Sancti tumulum prodigio ebullierit,] si fons ille jam non cernatur ad beati Viri sepulchrum. Fontes enim, miraculose ebullientes, non semper perpetui sunt, & interdum propter hominum demerita ejusmodi Dei beneficia subtrahuntur. Fiunt enim miracula divinitus, ut commendentur & declarentur merita Sanctorum; quæ ubi satis innotuisse videntur, cessant nonnumquam miracula. Nec valde mirandum est, si fons ille ablatus est, exulante ab ejus monasterio sanctissima illa vivendi ratione, quam illic Vir sanctissimus instituerat. Cum enim obdormiisset in Domino, in Carthusianæ vitæ Instituto perseveravit illud monasterium sub quinque Prioribus, qui ei successerunt, usque ad tempora venerabilis Guigonis Prioris Carthusiæ.

Inde in Gallia crescente Ordine Carthusiensi, solum illud Calabriae monasterium a beati patris Brunonis fervore & sanctitate tepescendo degeneravit. Et petebant quidem ejus habitatores a Cartusia visitatores & reformatores, sed nimia locorum intercapedo non facile id obtinebat.

[52] Itaque ad Cistertiense institutum illi se transtulere, quod, tum recens ortum, incomparabilis viri beati Bernardi abbatis Claravallensis insigni sanctitate, multoque labore mirifice propagatum, in magno fervore durabat. Ad illud autem tempus in Carthusianae religionis professione permanserat illud monasterium annos sexaginta. [esse desierit, Brunonem, non discussis ejus miraculis, Caelitum honoribus] Sed, Cistertiensi quoque religione successu temporis ibi tepescente, tandem monasterium sancti Brunonis factum est commendatitium usque ad hanc sanctissimi Pontificis Leonis decimi tempora. Is Pontifex, cum multorum relatione de eximia beati Brunonis sanctitate crebro audisset, omnia miraculorum inquisitione, indignum arbitratus est, eum, quem praepotens Deus in hac vita tot auxisset donis & charismatibus, & nunc caelesti afficeret beatitudine, in terris non eximia laude & praedicatione efferri, nec debita pie devotionis officia persolvi apud thronum divinae gloriae quiescenti, cui dedisset Dominus cor ad praecipuum & legem vitae & disciplinae.

[53] [a Cartusianis officii Leo X Papa anno 1514 permittit,] Itaque non modo auctoritate Apostolica clementer annuit, sed etiam voluit, ut in singulis monasteriis totius Ordinis Carthusiensis, & earum ecclesiis sive sacellis festum sanctissimi Brunonis confessoris annis singulis die sexto Octobris, quo decessit e vita, solenniter colatur, & congrua debitaque devotione celebretur; ipsius etiam corpus atque memoria dignam in Domino laudem habeat ac venerationem; conveniens etiam Officium in honore ipsius agatur & decantetur, necnon quotidie in divino

Officio de eo commemoratio fiat. Domum præterea sancti Stephani, quam beatus Bruno in Calabria condiderat, & in qua sacrum ejus corpus quiescit, idem Pontifex a Cisterciensibus ad Carthusianos revocavit anno salutis millesimo quingentesimo decimo quarto, ut deinceps illic Carthusiano more & instituto vivatur. Cum autem hæc res ageretur, Prior Carthusiæ Neapolitanæ, cui ejus urgendæ & promovendæ negotium datum erat, exhibuit reverendo patri domino Francisco, magnæ Carthusiæ Priori, partem mandibulæ cum duobus dentibus sancti Brunonis, atque, abbates sancti Stephani, ubi, ut dictum est, sacrum corpus beati Brunonis quiescit, tanta cura illius sacras reliquias semper asservasse, veriti, ne Carthusiani eas repeterent, ut, ossibus in diversa occulta loca repositis, iisdemque locis crebro mutatis, nemo præter abbatem & alium virum fide dignum, quicquam de illis comperti habuerit.

[54] [eodemque anno sacra ejus ossa,] Porro anno Christi millesimo quingentesimo decimo quarto sacra illa ossa translata sunt & ei translationi interfuit dominus Matthæus Prior Bononiensis Carthusiæ. Is sacrum illius caput, ne cum ossibus altari imponeretur, manibus tenebat, turbisque amantissimi Patroni sanctis reliquiis se privatum iri reformidantibus ita satisfecit: Oportet, inquit, sacrum caput, ab ossibus segregatum, auro, argento & lapidibus preciosis ornari. His verbis vulgo suspicionem omnem adimens, summi Pontificis speciali permissu partem quandam de capite detraxit, aliisque inde communicavit, præsertim venerabili patri Gregorio Priori Friburgensi, qui per domos provinciæ Rhenanæ, cujus erat visitator, particulas distribuit anno MDXV. Et quia sanctus Bruno patriam habuit Coloniam Agrippinam, idem dominus Matthæus ejus capitis parvam portionem donavit domino Petro Leidensi, Carthusiæ Coloniensis Priori, cui munus illud fuit longe gratissimum, quique domum

reversus anno MDXVI donum preciosissimum in ecclesia Carthusiæ Coloniensis die III Augusti reverenter deposuit.

[55] Ipsum vero beatissimi Brunonis sacrum corpus transtulit Joannes abbas sancti Rufi, [Joanne S. Rufi abbate solemnitate peragente, transferuntur.] anno, ut dictum, MDXIV, imposuitque ecclesiæ sancti Stephani summæ aræ, ex candido marmore exstructæ. Ab hoc monasterio ad passus mille quingentos abest specus valde religiosa, inter montes angusto loco sita, nemoribus cincta, quæ illius vallis extrema claudunt, prorsusque devia & hominibus inaccessa sunt. Supra hanc specum conditum est haud grande sacellum cum altari, ubi titulus habetur sancti Brunonis Coloniensis magistri, eremi sanctæ Mariæ de Turri Ordinis Carthusiensis institutoris primi, cujus etiam imago illic picta cernitur. In hac specu ille Vir Dei ab eo tempore, quo primum illuc venit, usque ad obitum incredibili spiritus fervore permansit. Porro in argumentum & commendationem sanctitatis ejus, usque in hodiernum diem locus ille, in quo post excessus contemplationum defessa membra nudæ humo allidebat, nunquam herbam gignit ad mensuram corporis ejus, cum tamen circunquaque herbescat. Hoc tam illustre miraculum omnes loci ejus accolæ constantissime asseverant. Est præterea illic ad lapidis jactum ecclesia beatissimæ Mariæ, a comite Rogerio constructa pro servo Dei magistro Brunone, & magistro Lanvino Nortmanno ejus socio.

[56] Ad hæc loca populorum catervæ, senes & pueri, [Primariæ notæ personarum, populique Calabriæ erga Sanctum veneratio.] viri ac fœminæ, nobiles & plebeii, principes & magnates, ob sanctissimi Brunonis venerationem & piam erga illum animi devotionem, atque etiam ob impetranda ejus beneficia, perinde ac si degat in humanis, eum animis contemplantes, certatim confluunt, reverenter accedunt, venerantur & orant.

Præcipue vero specum illam, in qua fere solus semper Deo serviebat, tanta reverentia, fide & affectu frequentant, ut complures non nisi nudis pedibus a jam dicto monasterio eo accedere conspiciantur. Alii genibus reptando, sacram illam specum, terram & saxa ex animi pietate lingunt, & lachrymabundi circumeunt, atque de ipsa specu quippiam abradunt, pro magnis reliquiis habituri, sicque alacres ad sua abscedunt. Nec quisquam sane verbis explicare queat, quanta animi devotione & studio Virum sanctissimum prosequantur Calabriæ episcopi, abbates, prælati, religiosi, itemque principes, comites, barones, & plebs universa. Denique non longe a supradicto monasterio nemus amplissimum est, quod Folo vocant, a Viro Dei non nisi instaurando monasterio deputatum. Quod si quis temerarius contra hanc ejus voluntatem venire ausus sit, quemadmodum fama apud omnes Calabros longo usu firmata testatur, divinam ultionem non evadit, faciente & hoc & permulta alia, ad declarandam fidelissimi Servi sui sanctitatem præpotente Deo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

ANNOTATA.

Landuinus, qui, ex Calabria, quo Brunonis visendi causa iverat, Cartusiam repetens, in manus Guiberti antipapæ incidit atque in carcerem fuit conjectus, inedia in hoc, quemadmodum ex iis, quæ Commentarii prævii § 41 disserui, fas est colligere, interiit, ut proinde a veritate aberret Surius, qui illum non prius, quam cum e carcere, in quem conjectus fuerat, dimissus paulo post esset, obiisse, hic scribit.